

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВНЗ «УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

Гуманітарний факультет
Кафедра нової і новітньої історії України

Методичні рекомендації
для самостійної роботи з вивчення курсу

«ВИБРАНІ ПИТАНЯ З ІСТОРІЇ ЛЬВОВА
1256 – 1772 рр.»

*для студентів магістерської програми
(спеціальність 8.02030201 «Історія»,
спеціалізація «Історичний туризм»)*

Львів 2015

Методичні рекомендації та завдання для самостійної роботи з вивчення курсу «Вибрані питання з історії Львова 1256 – 1772рр.» для студентів магістерської програми (спеціальність 8.02030201 «Історія», спеціалізація «Історичний туризм») / укл. О. Лильо. Львів: Гуманітарний факультет Українського Католицького Університету, 2015.

Рецензенти:

Маряна Долинська,

*доктор історичних наук,
професор кафедри класичних візантійських студій
ВНЗ "Український католицький університет"*

Ігор Лильо,

*кандидат історичних наук,
доцент кафедри історії середніх віків та візантиністики
Львівського національного університету
імені Івана Франка.*

*Рекомендувано до друку на засіданні
кафедри нової і новітньої історії України
(протокол № 3 від 30 квітня 2015 р.)*

ЗМІСТ

Вступ.....	5
I. Тематичний план.....	7
II. Програма навчальної дисципліни	9
III. Рекомендації студентам при підготовці рефератів/ есеїв	37
IV. Перелік навчально-методичної літератури	38

ВСТУП

За свою історію Львів пережив часи розквіту і занепаду, однак, незважаючи на це він був і надалі залишається одним з найважливіших політичних, економічних та культурно-мистецьких осередків України та Центрально-Східної Європи. Завдяки багатим традиціям, співіснуванню різних національних спільнот, у місті сформувалася і збереглася особлива і неповторна атмосфера, що притягує і зачаровує не лише його мешканців а й численних гостей з різних куточків України та з закордону. Своїм прихильникам і шанувальникам він готовий розкрити деякі таємниці та представити понад п'ятдесят відсотків архітектурної спадщини України, що становить також і частку світової загалом, за що був відзначений у 1998 р. відповідним статусом в списку ЮНЕСКО.

У цьому курсі на основі архівних матеріалів і бібліографії з історії Львова спробуємо з науковою неупередженістю проаналізувати увесь складний процес розвитку міста не лише як політичного, економічного, а й культурно-мистецького осередку українських земель в складі Речі Посполитої у XVI-XVIII ст. Курс має на меті ознайомити слухачів з ключовими подіями в житті Львова, показати роль міста в загальноєвропейських процесах того часу, розповісти про повсякденне життя львів'ян, їхні звичаї; робляться спроби оцінки творчості та робіт окремих майстрів, обґрунтовуються роль, місце мешканців й митців в суспільно-політичному та культурному житті. Слухачам пропонується в ході кількох практичних занять ознайомитись з архітектурними і скульптурними ансамблями середмістя і передмість; Львова XVI-XVIII ст.

Мета курсу

Викладання курсу «Вибрані питання з історії Львова 1256-1772 рр.» передбачає надати студентам розуміння історичного розвитку нашого міста на фоні загальних урбаністичних тенденцій середньоевропейських міст. Курс

«Вибрані питання з історії Львова 1256-1772 рр.» складений на засадах історичного підходу до розвитку міста, а теж з врахуванням його просторового розвитку, зв'язків між соціальними факторами і планувальною структурою середмістя.

Завдання дисципліні і очікуванні результати

Курс передбачає 10 основних тем, великих за обсягом і сформованих за хронологічним принципом. Послідовність викладу кожної теми здійснена відповідно до такої структури: міський простір, архітектура, влада, національний склад, соціальний склад, економіка, культура, практичне застосування здобутих знань під час проведення екскурсії.

Внаслідок вивчення курсу студент, спираючись на джерела та досягнення історіографії, повинен:

- знати основні концептуальні проблеми з історії Львова;
- засвоїти фактичний матеріал, хронологію подій;
- встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між окремими подіями історії Львова, розуміти їх місце в контексті європейського історичного процесу;
- засвоїти просторові моделі княжого города та магдебурзького міста, основні тенденції економічного і суспільно-політичного розвитку міста, основи його культурного розвитку;
- розуміти соціальний і національний склад Львова у різні часи;
- орієнтуватися із сучасним станом дослідження історії міста, його дискусійними аспектами, акцентувати увагу на найважливіших моментах у його вивченні;
- критично оцінювати історичну інформацію, формувати власну точку зору й представляти її в усній та писемній формі;
- вміти опрацювати і аналізувати тексти з історії Львова;
- виробити основні навички самостійної дослідницької роботи з джерелами, вміти аналізувати наявну в них

- інформацію і самостійно робити обґрунтовані висновки;
- в ході практичних занять в центральній частині міста в якості екскурсовода застосовувати набуті знання і навички.

І. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Розділи і теми курсу	Кількість годин
	Практичні
Змістовий модуль 1	
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання курсу. Огляд джерел та історіографії.	2
Тема 2. Княжий Львів у XIII-XIV ст: заснування міста, населення, економіка.	2
Тема 3. Львів XV-XVII ст.: Житлова забудова та побут мешканців.	2
Тема 4. Оборонні споруди Львова XIII-XVIII ст.	2
Тема 5. Самоврядування та адміністрація міста XIII-XVIII ст.	2
Тема 6. Національні громади Львова XVI-XVIII ст.	2
Змістовий модуль 2	
Тема 1. Соціальні і національно-конфесійні конфлікти XVI-XVIII ст.	2
Тема 2. Стан медичної справи та гігієнічні умови у Львові XIII-XVIII ст.	2
Тема 3. Розвиток Львова в кін. XVI- першій пол. XVII ст.	2
Тема 4. Розвиток Львова в II пол. XVII-XVIII ст.	2

Тема 5. Перегляд фільму «Наш Львів»	2
Тема 6. Екскурсія (Центральна частина міста Ч. 1)	2
Тема 7. Екскурсія (Центральна частина міста Ч. 3)	2
Тема 8. Екскурсія (Центральна частина міста Ч. 4)	2
Тема 9. Екскурсія (Центральна частина міста Ч. 5)	2
Тема 10. Екскурсія (Центральна частина міста Ч. 6)	2

II. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1

Тема 1. Предмет і завдання курсу. Огляд джерел та історіографії

План заняття

Предмет і завдання курсу. Історіографія: етапи, напрями, проблематика. Польська історіографія. Радянська історіографія. Сучасна історіографія. Основні групи джерел: актові матеріали, наративні джерела. Найдавніші описи історії Львова.

При вивченні даної теми студент повинен:

- знати основні концептуальні проблеми з історії Львова;
- орієнтуватися із сучасним станом дослідження історії міста, його дискусійними аспектами;
- вміти опрацювати і аналізувати тексти з історії Львова;
- критично оцінювати історичну інформацію у джерелах і самостійно робити обґрунтовані висновки.

Рекомендована література:

1. 700 років міста Львова: бібліографічний покажчик літератури / уклад. Є. М. Лазеба, Т. О. Воробйова. – Л., 1956. – 75 с.;
2. Альнпек Я. Опис міста Львова, присвячений читачеві - любителю науки.// Жовтень. – 1980. – № 3. – С. 89–95;
3. Груневег М. Опис Львова / Публ. підгот. та авт. передм. Я. Ісаєвич.// Жовтень. – 1980. – № 10. – С. 109–114;
4. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова / Наук. Ред Я. Ісаєвич, Р. Шуст; перекл. з польськ. І. Сварника; коментарі М. Капраля; ред. О. Шишки, Ю. Бірюльова. – Видання друге, виправлене і доповнене. – Л., 2006. – 602 с.;
5. Зіморевич Б. Потрійний Львів: Leopolis Triplex / Громадська організація "Інститут Львова"; перекл. з лат. Н. Царьової; коментарі І. Мицька; редактор О. Шишка. – Л., 2002. – 224 с.;
6. Ісаєвич Я. Найдавніший історичний опис Львова // Україна давня і нова. – Л., - IV, 1996. – С. 132–153;
7. Історія Львова в документах і матеріалах / АН УРСР; ін-т суспільних наук; ЦДІА УРСР у м. Львові; держ. архів Львівської обл. – К., 1986. – 422 с.;
8. Історія Львова. У трьох томах. – Л., – 2006;
9. Енциклопедія Львова / Під. ред. Козицького А., Підкови І. Том 1, 2, 3, 4. – Л., 2007, 2008, 2010, 2012;
10. Крип'якевич І. Львів. Його минувщина і тепершність. – Львів: Накл. т-ва "Львівська Русь" 1910. – 64 с.;
11. Крип'якевич І. Істоичні проходи по Львову. Львів: Просвіта, 1932. – 165 с.;
12. Максименко Ф. П. 700-річчя Львова: Короткий рекомендований покажчик літератури. – Л.: ЛДУ ім. І. Франка, 1956. – 15 с.;
13. Сімсот років Львова (1256–1956): Матеріали на допомогу вчителям середніх шкіл. – Л., 1956. – 35 с.;
14. Biedrzycka A. Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej. – Kraków, 2000. – S. 120–175;

15. Charewiczowa J. Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem. – Lwów, 1918. – 112 s.;
16. Charewiczowa J. Wodociągi starego Lwowa. 1404–1663. – Lwów: Zakłady graficzne Sp. Akc., 1934. – 72 s.;
17. Charewiczowa J. Historiografia i miłośnictwo Lwowa. – Lwów, 1938. – 291 s.;
18. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy: Szkice i opowiadania. – Lwów: Nakł. "Kuryera Lwowskiego", 1910. – 472 s.;
19. Chodyncki J. Historia stołecznego Królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów teraźniejszych. – Lwów: Nakł. Karola Wilda, 1829. – 466 s.;
20. Czolowski A. Jan III i miasto Lwów: Wspomnienie w 300-setną rocznicę urodzin Kryła. – Lwów: Nakł. Gminy m. Lwowa, 1929. – 32 s., 1 portr.;
21. Czolowski A. Obraz dziejowy Lwowa. – Lwów: Nakł. Gminy m. Lwowa, 1896. – 20 s., 1 mapa
22. Zimorowicz B. Historia miasta Lwowa, Królestw Galicyi i Lodomeryi stolicy; z opisaniem dokładnym okolic i potrójnego oblężenia. – Lwów, 1835. – 507 s. + 11. mapa;
23. Szolginia W. Historiografia architektury i urbanistyki dawnego Lwowa. – Warszawa, 1989. – 95 s.
24. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa. – Lwów: Nakł. autora, 1844. – 492 s.;
25. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy (Szkice i opowiadania). 2-e wyd. – Lwów: Nakł. Tow-wa wydaw. W. Wende. – 1911. – 362 s.

Тема 2. Княжий Львів у XIII-XIV ст: заснування міста, населення, економіка

План заняття

Галицько-Волинське князівство. Династія Романовичів. Проблема заснування міста. Спадкоємці і подальший розвиток міста. Ремісничо-торгівельний центр в долині Полтви. Теорії розташування посаду та підгороддя. Місто у 1349–1387 рр.: захоплення Львова Казимиром III Великим. Війна за Галицьку спадщину. Планувально-просторовий характер міста. Етноси, мови і релігії.

При вивченні даної теми студент повинен:

- орієнтуватися в основних концептуальних проблемах історії Галицько-Волинської держави;
- характеризувати особливості територіального розмежування етнічно-релігійних груп у місті в останній чверті XIII-XIV ст.;
- висвітлити містобудівельну діяльність представників династії Романовичів та їх наступників;
- аналізувати соціально-економічний розвиток міста за княжих часів;
- знати місце розташування основних пам'яток Львова останньої чверті XIII-XIV ст.

Рекомендована література:

1. Александрович В. Мистецтво Галицько-Волинської держави. – Л., 1999. – 132 с.;
2. Архітектура Львова: час і стилі. XIII–XXI ст. – 2008 р., 720 с., 1396 іл.;
3. Багрій Р. Особливості соціально-економічного та культурного розвитку давньоруського Львова // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Л., 1996. – Вип. 6. – С. 250–258;
4. Багрій Р. Археологія стародавнього Львова // Жовтень. – 1982. – № 8. – С. 102–106.
5. Багрій Р. Особливості соціально-економічного та культурного розвитку давньоруського Львова // Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів. – 1996. – Вип. 6. – С. 250–258.
6. Бандрівський Микола. Знесіння найдавніший передвісник Княжого Львова // Ратуша. – 1993. – 23 лютого.
7. Галицька брама. – 1996. – № 12. – Випуск "Княжий Львів". – 16 с: бібліогр.: С. 14;
8. Галицька брама. – 2001. – № 9–10 (81–82). – Випуск "Король Данило і його син Лев". – 32 с: бібліогр.: С. 9, 29;
9. Галицька брама. – 2006. – № 1–2 (133–134). – Випуск "Високий замок: незалежна експертиза". – 44 с.;
10. Давній Львів / Семінарії "Княжі часи". – Львів, 2003. – 60 с: рис, табл.

11. Войтович Л. Александрович В., Король Данило Романович. – Біла церква, 2013.
12. Войтович Л. Правлячі династії Європи. – Біла Церква, 2008;
13. Войтович Л. Галицько-волинські етюди. – Біла Церква: Вид. Пшонківський О.В., 2011. – 480 с.;
14. Войтович Л. Князівські династії Східної Європи (кінець IX – початок XVI ст.): склад, суспільна і політична роль. Історико-генеалогічне дослідження. – Львів: Інститут українознавства ім. І.Крип'якевича, 2000. – 649 с.;
15. Ісаєвич Я. Найдавніший історичний опис Львова // Україна давня і нова. – Л.: IV, 1996. – С. 132–153;
16. Історія Львова в документах і матеріалах / АН УРСР; ін-т суспільних наук; ЦДІА УРСР у м. Львові; держ. архів Львівської обл. – К., 1986. – 422 с.;
17. Крип'якевич І. П. Галицько-Волинське князівство. – К., 1984;
18. Крип'якевич І. Слідами Княжого Львова // Стара Україна. – 1924. – С. 184–185;
19. Крип'якевич І. П. Топоніміка старого Львова (XIII–XVIII.) // Наук. – інформ. бюл. Археолог. упр. УРСР. – 1964. – № 5 (67). – С. 85–87;
20. Кісь Я. П. Промисловість Львова у період феодалізму (XIII–XIXст.) – Л., 1968. – 220 с.: іл.;
21. Книш Я. Львів: Таємниці княжої доби. – Л., 2005. – 98 с.;
22. Лозинський Р. Етнічний склад населення Львова. – Л., 2005 – 357 с.;
23. Львівщина: Історико-культурні та краєзнавчі нариси. 1998 р., 392 с., понад 300 іл.;
24. Могитич Р. Казимирівський Львів: Факт чи міф? // Ратуша. – 1991. – 20–21 берез.;
25. Могитич Р. Яким був стольний Львів? // Дзвін. – 1991. – № 6. – С. 128–134.;
26. Шараневич И. Стародавний Львов, /от року 1250–1350/. – Львов: Тип. Ін-та Ставропиг., 1861. – 118 с.;
27. Czolowski A. Lwów za ruskich czasów. – Lwów: Nakł. Księgarni Gubrynowicza & Schmidta, 1891. – 42 s.: 1 mapa.;
28. Czolowski A. Jan III i miasto Lwów: Wspomnienie w 300-setną rocznicę urodzin Kryla. – Lwów: Nakł. Gminy m. Lwowa, 1929. – 32 s., 1 portr.;

29. Wagilewicz J. Początki Lwowa // Kółko rodzinne. – Lwów, 1860;
30. Schnur-Peplowski St. Gdzie stał stary Lwów ? // Dziennik Polski. – 1890. – № 51. – 20 лют. – S. 1–24
31. Janeczek A. Studia nad początkami Lwowa: Bilans osiągnięć i potrzeb badawczych // Rocznik Lwowski. 1993–1994. – Warszawa, (s. a.). – S. 7–364
32. Walczy L. W sprawie początków Lwowa // Lwów. Miasto. Społeczeństwo. Kultura: Studia z dziejów Lwowa / Pod red. K. Karolczaka. – Kraków, 2002. – T. 4. – S. 31–414.
33. Walezy L. Dzieje wielkiego błędu: Ewolucja poglądów na początki Lwowa // Lwów u siebie i pod Wawelem: Wybór tekstów o polskiej historii i kulturze Lwowa i Malopolski Wschodniej z kwartanika "Cracovia-Leopolis" 1995–2003. – Kraków, 2004. – S. 45–49.

Тема 3. Львів XV–XVII ст.: Житлова забудова та побут мешканців

План заняття

Особливість містобудівної композиції Львова на ранньому етапі його розвитку. План побудови міста. Просторова і правова локації. Житлова забудова та її інтер'єр. Повсякдення життя середньовічного міста, предмість та його мешканців.

При вивченні даної теми студент повинен:

- засвоїти особливості формування містобудівної композиції Львова, зокрема центральної частини міста (Площа Ринок);
- знати особливості повсякденного життя мешканців та їх уявлення.

Рекомендована література:

1. Вуйцик В. С. Львівський державний історико-архітектурний заповідник / Худож. В. А. Забродін. – Л., 1979. – 55 с.: іл. 2-е вид., 1991;
2. Вуйцик В. Львівські етюди: До історії кам'яниць // Жовтень. – 1984. – № 11. – С. 97–100;

3. Долинська М. Будівельні обміри та креслення мешкальних кам'яниць в українській дільниці Львова кінця XVIII ст. // Вісник інституту „Укрзахідпроектреставрація”. – Л., 1997. – Ч. 8. – С. 58–66;
4. Долинська М. Приватні і громадські кам'яниці у кварталах Львова біля Успенської церкви у XVIII ст. // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Л., 1997. – Вип. 32. – С. 206–217;
5. Долинська Мар'яна. Історична топографія Львова XIV–XIX ст. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2006. – 356 с.
6. Діба Ю., Петрик В. Планувальна структура "долокаційного" Львова // Семінарії "Княжі часи". – Л., 2002. – С. 44;
7. Овсійчук В. Архітектурні пам'ятники Львова. – Л., 1969. – 70 с.: іл.;
8. Ковальчук Х. Особливості архітектури Львова XVIII – першої половини XIX ст. – Л., 2005. – 220 с.;
9. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. – Л., 1932. – 165 с.; іл.;
10. Крип'якевич І. Слідами Княжого Львова // Стара Україна. – 1924. – С. 184–185;
11. Кос Ганна, Федина Роман. Вулиця Руська у Львові. – 1996 р., 92 с., 200 іл.;
12. Кунацак П. Родинна хроніка XVII ст. / Пер. з польськ. Хомишин М. // Жовтень. – 1987. – № 4. – С. 90–99.
13. Могитич Р. Планувальна структура львівського середмістя і проблеми його датування // Записки НТШ, 1994. – Т. 227: Праці секції мистецтвознавства. – С. 279–288;
14. Могитич І. Ансамбль вулиці Руської. – Л.: Каменяр, 1982. – 125 с.: іл.
15. Мельник Ігор. Краківське передмістя та західні околиці Королівського столичного міста Львова. – Львів: Центр Європи, 2011. – 388 с.: 460 іл.;
16. Мельник Ігор. Галицьке передмістя та південно-східні околиці Королівського столичного міста Львова. – Львів: Апріорі, 2012. – 352 с.: 555 іл.;

17. Овсійчук В. Ансамбль Руської вулиці: фотонарис. – Львів: Каменярь, 1972. – 27с: іл. - [Тираж знищено за вказівкою ОК КПУ];
18. Пам'ятки архітектури та містобудування України. За ред. А. Мердера та В. Вечерецького. – К., 2000. – 326 с.;
19. Тройський Й. Будні середньовічного Львова // Жовтень. – 1981. – № 10. – С. 115–128; 1983. – № 3. – С. 99–107; № 4. – С. 90–95; 1984. – № 7. – С. 95–101; № 8. – С. 90–96.
20. Попович С. Пожежництво Львова: Історичний нарис. – Л.: Світ, 2002. – 368 с.
21. Jaworski Fr. Pożary we Lwowie // Ochotnicza straz pozarna. – Lwów, 1909. – S. 104–119.
22. Łoziński W. Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku. – Wydanie wznowione z 107 rycinami w tekście. – Lwów: Księgarnia H. Altenberga, 1902. – 434 s.: il.
23. Charewiczowa L. Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem. Lwów, 1918. – 112 s.
24. Charewiczowa L. Mieszczka Lwowska XVI w. Zofja Hanlowa. – Lwów, 1935. – 32 s.
25. Charewiczowa L. Z przeszłości Lwowianek. – W: Nakł. Stow. "Rodzina Wojskowa", 1935. – 66 s.
26. Charewiczowa L. Czarna kamienica i jej mieszkańcy. – Lwów, 1936. – 154 s.
27. Skoczek J. Studja nad patrycjatem lwowskim wieków średnich. / Pod red. P. Dabkowskiego – Lwów: Nakł. redakcji, 1929. – 73 s.

Тема 4. Фортифікаційні споруди Львова.

План заняття

Початки міських укріплень. Високий Замок-Низький Замок. Оборонний пояс міста: вали, арсенали, бастіони, міські брами.

При вивченні даної теми студент повинен:

- засвоїти процес становлення і модернізації міських укріплень впродовж XIII–XVIII ст.;

- проаналізувати особливості окремих об'єктів, що входили в оборонний комплекс Львова XIII–XVIII ст. (Високий Замок, Низький Замок, міські вежі, арсенали, оборонні монастирі);
- висвітлити характерні моменти пов'язані з військовим вишколом міщан міста впродовж XIII–XVIII ст. та подальшою культивуацією культури поведження із зброєю у XIX–XX ст. Діяльність Куркового товариства.

Рекомендована література:

1. Бучко Р. Фортифікації середньовічного Львова// Галицька Брама. – 1998. – № 3. – С. 17;
2. Вуйцик В. Галицька брама у Львові // Галицька Брама. – 1998. – № 3. – С. 12–13;
3. Гронський Й. Оборонні споруди середньовічного Львова// Жовтень. – 1979. - № 6. – С. 117–125;
4. Історія Львова. У трьох томах. – Л., 2006;
5. Енциклопедія Львова. Т. 1., За редакцією А. Козицького та І. Підкови. – Л., 2006;
6. Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький. – К., 1954. – 536 с.; 2 вид., вип. і доп. – Л., 1990;
7. Казанцева Т., Предко О. Міський арсенал у Львові. Пам'ятка архітектури XVI ст. Реконструкція етапів будівництва// Галицька Брама. – 1998. – № 3. – С. 6–7;
8. Качор Ігор, Качор Любов. Львів крізь віки. – 2004 р., 180 с., понад 130 іл.
9. Козицький А. «Leopolis militans. Нариси військової історії Львова XIII–XVIIIст.» – Л., – 2014.
10. Мацюк О. Пам'ятки оборонного будівництва Львова (короткий історіографічний огляд)// Львів: місто – суспільство – культура: Збірник наукових праць/ За ред. М. Мудрого. – Л., 1999. – С. 117–122;
11. Пам'ятки архітектури та містобудування України. За ред. А. Мердера та В. Вечерецького. – К., 2000. – 326 с.;
12. Целевич Ю. Облога міста Львова в 1672 році // Зоря, 1883. – № 14, 15, 16, 17;
13. Шишка О. Східна оборонна лінія старого Львова// Галицька Брама. – 1998. – № 3. – С. 4–5.;

14. Kulczycki T, Rys historyczny wraz z zbiorem przywilejów Towarzystwa Strzelców Lwowskich. – Lwów; Drukiem Pillera, 1848. – 159 s.
15. Jaworski F. Lwów za Jagiełły. Opowiadania historyczne. – Lwów, 1910. – 131 s.;
16. Tomkiewicz W. Dzieje obwarowac miejskich Lwowa// Kwartalnik architektury i urbanistyki. Teoria i historia. – 1971. – T. XVI – S. 93–138;
17. Widawski J. Miejskie mury obronne w państwie polskim do początku XV wieku. – Warszawa, 1973. – 550 s.;
18. Witwicki J. Obwarowania śródmieścia Lwowa// Kwartalnik architektury i urbanistyki. Teoria i historia. – 1971. – T. XVI. – S. 139–204.

Тема 5. Самоврядування та адміністрація міста

План заняття

Фунціонування магістрату. Лава і рада. Рада 40 мужів. Прийняття міського громадянства. Зміни в соціальній структурі міщан. Занепад купецтва. Передміщани. Патриції і міщани. Зловживання міських урядовців.

При вивченні даної теми студент повинен:

- знати головні події з історії львівської ратуші;
- проаналізувати внесок німецької громади у розвиток міста та їх роль у впровадженні Магдебурзького права;
- засвоїти основні правові норми Магдебурзького права, що стосувались суспільного, соціально-економічного та політичного розвитку Львова;
- визначати умови та процес надання львівського громадянства;
- висвітлювати кризові моменти в історії міста пов'язані із зловживанням міських чиновників.

Рекомендована література:

1. Білостоцький С. Посадові особи війтівсько-лавничого суду Львова та їх процесуальний статус в XI–XIII ст. // Львів: місто – суспільство – культура. – Т. 3. – Л., 1999. – С. 160;

2. Гошко Т. Нариси з історії магдебурзького права в Україні. XIV – поч. XVII ст. – Л., 2002. – 256 с.;
3. Заєць О. Громадяни Львова XIV–XVIII ст.: Правовий статус, склад, походження. – Київ; Л., – 2012. – 558 с.
4. Історія Львова. У трьох томах. Л., – 2006;
5. Історія Львова в документах і матеріалах / АН УРСР; ін-т суспільних наук; ЦДІА УРСР у м. Львові; держ. архів Львівської обл. – К., 1986. – 422 с.;
6. Ілько Лемко. Історія львівської ратуші – Л., 2008.
7. Енциклопедія Львова. Т. 1., За редакцією А. Козицького та І. Підкови., – Л., 2006;
8. Капраль М. Привілей 1356 р. як повторне надання магдебурзького права для міста Львова // Львів: місто – суспільство – культура. Т. 3. – Л., 1999. – С. 13.
9. Привілей міста Львова (XIV–XVIII ст.) / наук. ред. Дашкевич Я., Шуст Р; упорядн. Капраль М. – Л., 1998. – 640с.;
10. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст. 36. док. Архівне упр. УРСР, ЦДІ у м. Львові / під ред. Я. П. Кіся. – Л., 1961. – 443 с.: іл.;
11. Alnpek J. Opisanie miasta Lwowa przez Radce Lwowskiego, ku zabawie ciekawego czytelnika teraz z tacinskiego przelozone przez J. hr. Bakowskiego; Do tego zas tłumaczenia przydane są przypiski inney reki // Pamietnik Lwowski. – 1816. – Т. 1. – S. 3–14, 97–120.
12. Jaworski R. Ratusz Lwowski. Lwów: W-wo T-wa miłośników przeszłości Lwowa, 1907. – 95 c: ill.
13. Gilewicz A. Przyjecia do prawa miejskiego we Lwowie w latach 1405–1604 // Studja z historii społecznej i gospodarczej pośw. prof. F. Bujakowi. – Lwów, 1931. – S. 375–415.
14. Charewiczowa J. Lwów na przełomie XVII i XVIII wieku. – Lwów, 1931. – 29 s.;
15. Charewiczowa J. Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem. – Lwów, 1918. – 112 s.;
16. Ptasnik J. Walki o demokratyzację Lwowa od XVI do XVIII wieku. – Lwów: Zakład narodowy im. Ossolinskich, 1925. – 32 s.
17. Rachwał S. Herb miasta Lwowa // Księga pamiątkowa Gimnazjum im. J. Długosza. – Lwów, 1928. – S. 249–252.

18. Skoczek J. Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem. – Lwów, 1928. – 113 s.
19. Sochaniewicz K. Herb miasta Lwowa. – Lwów: Nakł. tow-wa miłośników przeszłości Lwowa 1933. – 80 s.: il.
20. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa. – Lwów: Nakł. autora, 1844. – 492 s.

Тема 6. Національні громади Львова XVI–XVIII ст.

План заняття

Етнічний склад населення Львова від часу заснування міста й до сьогодні. Вплив різних факторів на формування та динаміку етнічного складу залежно від історичних періодів та функцій, які виконувало місто в місцевій системі розселення. Поліетнічність Львова. Населення, чисельність, асиміляційні процеси XVI–XVIII ст.

При вивченні даної теми студент повинен:

- проаналізувати динаміку етнічного складу населення Львова в контексті суспільного розвитку Галичини;
- знати особливості соціальної структури населення, проблеми адаптації мігрантів різного етносоціального походження до умов життя у місті;
- прослідкувати основні проблеми асиміляції у місті, населеному кількома великими національними громадами;
- з'ясувати головні причини соціальних і національно-конфесійних конфліктів XVI–XVIII ст.

Рекомендована література:

1. Бойко О. Синагоги Львова. – Л., – 2008. – 204 с.
2. Грушевський М. Історія України-Руси. – К., 1994. – Т. 5. – С. 233–236;
3. Дашкевич Я. Взаємовідносини між українським та єврейським населенням у Східній Галичині (кінець XIX – початок XX ст.) // Український історичний журнал. – 1990. – № 10. – С. 63–73.

4. Історія Львова. У трьох томах. Л., – 2006;
5. Енциклопедія Львова. – Т. 1., За редакцією А. Козицького та І. Підкови. – Л., 2006;
6. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова / Наук. Ред Я. Ісаєвич, Р. Шуст; перекл. з польськ. І. Сварника; коментарі М. Капраля; ред. О. Шишки, Ю. Бірюльова. – Видання друге, виправлене і доповнене. – Л., 2006. – 602 с.
7. Зіморевич Б. Потрійний Львів: Leopolis Triplex / Громадська організація "Інститут Львова"; перекл. з лат. Н. Царьової; коментарі І. Мицька; редактор О. Шишка. – Л., 2002. – 224 с.
8. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (Соціально- правові взаємини). – Л., 2003. – 440 с.;
9. Капраль М. Демографія Львова XV – першої половини XVI ст. // Львів. Історичні нариси / Упор. Я. Ісаєвич, Ф. Стеблій, М. Литвин. – Л., 1996. – С. 70;
10. Капраль М. Антиєврейські заворушення та погроми у Львові XXII–XVIII ст. // Соціум. Альманах соціальної історії. – Вип. 2. – 2003. – С. 89–100;
11. Крип'якевич І. Львівська Русь в першій половині XVI ст.: Дослідження і матеріали. – Л., 1994;
12. Меламед В. Жили єдиною громадою // Поклик сумління. – 1993. – № 41, 42;
13. Меламед В. Евреи во Львове. XIII – первая половина XX века. События. Общество. Люди. Всуп. слово Ярослава Ісаєвича – Л.: Текоп, 1994. – 266 с.
14. Успенське братство і його роль в українському національному – культурному відродженні: Доповіді та повідомлення наук. конф. 4-5 квітня 1996 / Ред. Бандрівський М. – Л., 1996. – 108 с.
15. Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.)/наук. ред. Дашкевич Я., Шуст Р; упорядн. Капраль М. – Л., 1998. – 640с.;
16. Тройський Й. Будні середньовічного Львова // Жовтень. – 1981. – № 10. – С. 115 – 128; 1983. – № 3. – С. 99 – 107; № 4. – С. 90 – 95; 1984. – № 7. – С. 95 – 101; № 8. – С. 90 – 96.
17. Balaban M. Życie prywatne żydów lwowskich na przełomie XVI i XVII w. // Rocznik żydowski. – 1905. – S. 54–71;
18. Jaworski R. Lwów stary i wczorajszy (Szkice i opowiadania).

- 2-e wyd. – Lwów: Nakłd. Tow-wa wydaw. W. Wende. – 1911. – 362 s.: il.
19. Łozinski W. Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku. – Wydanie wznowione z 107 rycinami w tekście. – Lwów: Księgarnia H. Altenberga, 1902. – 434 s.: il.
 20. Charewiczowa L. Ze studjów nad średniowiecznym Lwowem. – Lwów, 1918. – 112 s.
 21. Charewiczowa L. Z przeszłości Lwowianek. – W: Nakł. Stow. "Rodzina Wojskowa", 1935. – 66 s.
 22. Charewiczowa L. Czarna kamienica i jej mieszkańcy. – Lwów, 1936. – 154 s.
 23. Rachwał S. Fundacye dawnego Lwowa. – Lwów: Rada parafialna św. Andrzeja, 1919. – 16 s.
 24. Ptaśnik J. Walki o demokratyzację Lwowa od XVI do XVIII wieku. – Lwów: Zakład narodowy im. Ossolinskich, 1925. – 32 s.
 25. Skoczek J. Studja nad patrycjatem lwowskim wieków średnich. / Pod red. P. Dabkowskiego – Lwów: Nakł. redakcji, 1929. – 73 s.

Тема 7. Соціальні і національно-конфесійні конфлікти XVI-XVIII ст.

План заняття

Конфлікти на національному та релігійному ґрунті та в цеховій організації. Братства та їх громадсько-політична діяльність.

При вивченні даної теми студент повинен:

- знати причини соціальних і національно-конфесійних конфліктів;
- висвітлювати характерні риси правової боротьби національних груп міста за свої права;
- аналізувати громадсько-політичну діяльність релігійних та культурно-просвітницьких організацій міста.

Рекомендована література:

1. Збірник Львівської Ставропигії: Минуле і сучасне. Під ред. К. Студинського. – Львів: Заходом Ставропиг. Ін-та, т. 1: Студії, замітки, матеріали. – 1921. – 369 с.

2. Запаско Я. П. Мистецька спадщина Івана Федорова: [Іл. огляд і альбом репрод. шрифтів і прикрас]. – Львів: Вища школа, 1974. – 223 с; іл.. – текст парал. укр. та рос. мовами;
3. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова / Наук. Ред Я. Ісаєвич, Р. Шуст; перекл. з польськ. І. Сварника; коментарі М. Капраля; ред. О. Шишки, Ю. Бірюльова. – Видання друге, виправлене і доповнене. – Л., 2006. – 602 с.;
4. Зіморович Б. Потрійний Львів: Leopolis Trіріех / Громадська організація "Інститут Львова"; перекл. з лат. Н. Царьової; коментарі І. Мицька; редактор О. Шишка. – Л., 2002. – 224 с.;
5. Ісаєвич Я. Львів: Сторінки історії. – Л., 2005. – 128 с.;
6. Ісаєвич Я. Д. Бібліотека Львівського братства: XVI–XVIII ст. // Бібліотекознавство та бібліографія. – 1966. – Вип. 3. – С. 126–132;
7. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI–XVIII ст. – К., 1966. – 249 с.: іл.;
8. Ісаєвич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. – 2-е вид. перероб. і доп. – Львів: Вища школа, 1983. – 155 с: іл.
9. Історія Львова в документах і матеріалах / АН УРСР; ін-т суспільних наук; ЦДІА УРСР у м. Львові; держ. архів Львівської обл. – К., 1986. – 422 с.;
10. Історія Львова. У трьох томах. Львів. – 2006;
11. Енциклопедія Львова. Т. 1., За редакцією А. Козицького та І. Підкови. – Л., 2006;
12. Успенське братство і його роль в укр. нац. – культ, відродженні: Доповіді та повідомлення наук. конф. 4-5 квітня 1996 / Ред. Бандрівський М. – Л., 1996. – 108 с.;
13. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (Соціально-правові взаємини). – Л., 2003. – 440 с.;
14. Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.) / наук. ред. Дашкевич Я., Шуст Р; упорядн. Капраль М. – Л., 1998. – 640с.
15. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст. 36. док. Архівне упр. УРСР, ЦДІ у м. Львові / під ред. Я. П. Кіся. – Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1961. – 443 с: іл.

16. Меламед В. Жили єдиною громадою // Поклик сумління. – 1993. – № 41,42;
17. Balaban M. Życie prywatne żydów lwowskich na przełomie XVI i XVII w. // Rocznik żydowski. – 1905. – S. 54–71;
18. Łozinski W. Patrycyat i mieszczaństwo lwowskie w XVI i XVII wieku. – Wydanie wznowione z 107 rycinami w tekście. – Lwów: Księgarnia H. Altenberga, 1902. – 434 s.: il.

Тема 8. Стан медичної справи та гігієнічні умови у Львові XIII–XVIII ст.

План заняття

Санітарний стан міста. Львівські водогони як запорука санітарної безпеки міста. Лазні. Епідемії. Поява перших міських аптек та їх розвиток. Міські шпиталі та оздоровчі комплекси.

При вивченні даної теми студент повинен:

- проаналізувати стан медицини, гігієни та санітарії у Львові та середньовічних містах Європи загалом;
- ознайомитись з матеріалами археологічних розкопок, що стосуються львівських водогонів, каптажних споруд, а також функціонування системи водопостачання Львова;
- охарактеризувати стан каналізації давнього і сучасного Львова на основі доступних у науковій літературі матеріалах.

Рекомендована література:

1. Історія Львова. У трьох томах. – Л., 2006;
2. Енциклопедія Львова. – Т. 1. За редакцією А. Козицького та І. Підкови. – Л., 2006;
3. Гранкін П. Про водопроводи єврейської ділянки середмістя “Галицька брама”, 1997, жовтень-листопад, № 10-11(34–35).
4. Гранкін П. Громадські вбиральні у парках та скверах Львова: історія та сучасність // Ринок інсталяцій. – 2002, № 1. – С. 42–43.

5. Гранкін П. З історії львівських басейнів // Ринок інсталяцій. – 2004, № 3.
6. Гранкін П. Brunnenstube, або водозбірник на погулянці // Ринок інсталяцій. – 2004, № 9. – С. 79.
7. Гранкін П. Попередники басейнів: стави та купальні давнього Львова // Ринок інсталяцій. – 2005, № 3. – С. 57.
8. Гранкін П. Попередники водопроводу: колодязі стародавнього Львова // Ринок інсталяцій. – 2005, № 9 – С. 73
9. Гранкін П. Улецький водогін // Ринок інсталяцій – 2006, № 3 – С. 54.
10. Гранкін П. Військові епізоди в історії львівської каналізації // Ринок інсталяцій. – 2006, № 9 – С. 51.
11. Гранкін П. Львівські «водяні» війни // Ринок інсталяцій. – 2007, № 3 – С. 59.
12. Гранкін П. Ринви сповільненої дії, або між Москвою та Європою // Ринок інсталяцій. – 2007, № 9 – С. 59.
13. Гранкін П. Каналізація Львова 1939-2001 рр. // Павло Гранкін. Статті (1996-2007). – Л., 2010.
14. Крип'якевич І. П. Українські шпитали у Львові в XVI–XVIII ст. // Лікарський вісник (Львів). – 1930. – № 1. – С. 15–18;
15. Лильо І. Економічне становище міської служби Львова у 1730–1750-х роках // Вісник Львівського університету: серія історична. – Вип. 34. – Л., 1999. – С. 442;
16. Потимко О. Санітарний благоустрій Львова у XV–XVIII століттях: історичні тенденції становлення (за матеріалами фондів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України) // Записки ЛНБ ім. В. Стефаника. Вип. 11. – Л., 2003. – С. 399;
17. Потимко О. До історії львівських шпиталів XIV–XVIII століть: лепрозорій св. Станіслава // Наукові зошити історичного факультету. – Л., 2005. – Вип. 7;
18. Терський С. Старий Ринок у Львові (за даними археологічних досліджень) // Галич і Галицька земля удержавотворчих процесах України. – С. 61–64;
19. Терський С. В. Рятівні дослідження міст Західної України // Археологічні відкриття в Україні 2001–2002 рр. – К.; Інститут археології НАН України, 2003. – С. 44–46;

20. Терський С. В. Середньовічні українські водопроводи і лазні // Здоровий спосіб життя. 36. наук, статей. – Вип. 6. – 2005. – С. 55–614;
21. Тройський Й. Будні середньовічного Львова // Жовтень. – 1981. – № 10. – С. 115–128; 1983. – № 3. – С. 99–107; № 4. – С. 90–95; 1984. – № 7. – С. 95–101; № 8. – С. 90–96.
22. Шишак В., Лазурко О., Ненчук В., Терлецький В. Результати археологічного нагляду на пл. Ринок, 2 у 2004 р.) // Археологічні відкриття в Україні 2003–2004 рр. – К., Інститут археології НАН України, 2005. – С 325–326;
23. Шишак В., Андреев С, Лазурко О. До історії львівського водопроводу (за археологічними матеріалами 2002–2003 рр.) // Археологічні дослідження Львівського університету. Вип. 7. – Л., 2004. – С. 375–377;
24. Шишак В., Андреев С, Лазурко О. До історії львівського водопроводу (за археологічними матеріалами 2002–2003 рр.). – С. 375–377;
25. Чернов В. Середньовічний Львів: Екскурсія до аптеки // Аптека Галицька. – 2004. – № 5;
26. Charewiczowa J. Wodociągi starego Lwowa. 1404–1663. – Lwów: Zakłady graficzne Sp. Akc., 1934. – 72 s.;
27. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy (Szkice i opowiadania). 2-e wyd. – Lwów: Nakl. Tow-wa wydaw. W. Wende. – 1911. – 362 s.: іл.
28. Zarzycki J. W sprawie kanalizacyi miasta Lwowa. – Lwów, 1904. – 13 s.;

Тема 9. Розвиток Львова в кін. XVI – першій пол. XVII ст.

План заняття

Торгівля та торгівельні шляхи. Право складу. Купці і ремісники. Заснування та організація цехів.

При вивченні даної теми студент повинен:

- аналізувати процес становлення Львова як одного з найбільш важливих центрів міжнародної торгівлі на пд.-сх. землях Речі Посполитої в кін. XVI – першій пол. XVII ст.;

- засвоїти характерні особливості становлення і розвитку цехової організації у Львові в кін. XVI – першій пол. XVII ст.;
- знати місце розташування головних доріг чорноморсько-балтійської торговельної магістралі, а також зв'язки Львова з торговими центрами Криму, Сілезії, Пруссії, Молдавії, Сходу і Заходу загалом.

Рекомендована література:

1. Білецький С. Т. Розвиток ремесла і промислів у Львові в середині XVII ст. – С. 7–8.
2. Гроссман Ю. М. О роли цехов во Львове XVI – XVIII вв. // Города феодальной России. Сб. стат. памяти. В. Устюгова. – Москва, 1966. – С. 155.
3. Історія Львова в документах і матеріалах. – Київ, 1986. – С. 61.
4. Кісь Я. Промисловість Львова у період феодалізму. – Л., 1968. – С. 52;
5. Кісь Я. П. З історії торговельних зв'язків України в XVI – першій половині XVII ст. // Історичні дослідження. Вип. 6. – Київ, 1982. – С. 85.
6. Кісь Я. П. Промисловість Львова в період феодалізму. – С. 117–118, 162, 165.
7. Крипякевич І. Боротьба нецехових ремісників проти цехів у Львові: 1590–1630 рр.// З історії західноукраїнських земель. – Л., 1957. – Т. 1. – С. 5–14;
8. Мацюк О. Львівські папірні XVI–XIX ст. // Львів: історія, населення, культура. Українсько-польська наукова конференція. – Львів, 1994. – С. 11–12 .
9. Капраль М. Національні громади Львова. – С. 102–104.
10. Капраль М. Брати Рогатинці старійшини Львівського Успенського братства // Україна в минулому. – Вип. 2. – Київ; Львів, 1992. – С. 50–60.
11. Капраль М. Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII–XVIII ст. / Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. – Львів, 2012. – 552 с. + 16 іл.
12. Кривонос В. Торгівля левантійським вином у Львові в середині XVI – першій половині XVII ст. // Львів: місто –

- суспільство – культура / За ред. М. Мудрого. Львів, 1999. – С. 126–136.
13. Лильо О. Цехова книга львівських столярів 1721–1745 рр. як джерело до історії скульптурного середовища міста // Наукові зошити історичного факультету Львівського національного університету ім. І. Франка. Збірник наукових праць – Львів 2001. – Випуск 4. – С. 83–90.
 14. Пасічник М. Особливості розвитку львівських ремесел у XVII ст. // Львів: історія, населення, культура. – Л., 1994. – С. 13–14.
 15. Тройський Й. С. Будні середньовічного Львова // Жовтень. – 1981. – № 10. – С. 115;
 16. Торгівля на Україні. XIV – середина XVII століття: Волинь і Наддніпрянина / Упоряд. Н. Яковенко, Г. Боряк. – Київ, 1990. – С. 22.
 17. Сидоренко О. Ф. Українські землі у міжнародній торгівлі (IX – середина XVII ст.). – Київ 1972. – С. 107.
 18. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI-XVIII ст. 36. док. Архівне упр. УРСР, ЦДІ у м. Львові / під ред. Я. П. Кіся. – Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1961. – 443 с: іл.
 19. Шиян Р. Торгівля міст Руського і Белзького воєводств у XVI – першій половині XVII століття // ЗНТІП. – Т. 228. – Львів, 1994. – С. 152–157.
 20. Яценко Г. А. Розклад цехів у Львові в 1740–1770 рр. – // 3 історії західноукраїнських земель. – К., 1957. – Вип. 2. – С. 67–78.
 21. Kowalczyk M. Cech budowniczy we Lwowie za czasów polskich (do roku 1772). – Lwów: Nakł. Stowarzyszenia budowniczych we Lwowie, 1927. – 89 s.
 22. Kutrzeba S. Handel Polski ze Wschodem w wiekach średnich: Na lwowskim materiale archiwalnym // Przegląd polski. – 1903. – XXXVII, IV. – S. 189–219, 462–496; XXXVIII, I. – S. 512–537; II. – S. 115–145. – (Odb.: Kraków: Nakł. autora, 1903. – 133 s.).
 23. Hoszowski S. Ceny we Lwowie w XVI–XVII wieku / Przedmowe napisał E. Bujak. – Lwów, 1928. – 328 s.
 24. Łoziniski W. Kupiectwo lwowskie w XVI wieku // Biblioteka Warszawska. – 1891. – III. – S. 429–453.

25. Charewiczowa J. Lwów na przełomie XVII i XVIII wieku. – Lwów, 1931. – 29 s.
26. Charewiczowa L. Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej. – Lwów, 1929.
27. Charewiczowa L. Handel średniowiecznego Lwowa. – Lwów: Zakład narodowy im. Ossolinskich, 1925. – XI, 156 s., 1 mapa.
28. Zubyk K. Gospodarka finansowa miasta Lwowa w latach 1624–1635. – Lwów, 1936. – 496 s.

Тема 10. Розвиток Львова в II пол. XVII–XVIII ст.

План заняття

Кризові явища і стан економіки в даний період. Населення міста. Криза цехової організації та її боротьба з партачами. Львівські ярмарки та контракти.

При вивченні даної теми студент повинен:

- знати кризові явища та їх вплив на загальний розвиток міста в II пол. XVII–XVIII ст.
- аналізувати демографічне становище Львова, зокрема асиміляційні процеси в середовищі різних національних громад міста;
- характеризувати становище торгівлі Львова I пол. XVII–XVIII ст., зокрема ринки збуту, предмети імпорту та експорту, а також особливості боротьби цехової організації з нелегальними об'єднаннями відомими у літературі як «партачі»;
- висвітлювати прєбіг львівських ярмарків та контрактів, а також з'ясувати їх вплив на економічне життя тогочасного міста.

Рекомендована література:

1. Білецький С. Т. Розвиток ремесла і промислів у Львові в середині XVII ст. – С. 7–8.
2. Білецький С. Т. Боротьба підмайстрів з майстрами у Львові в середині XVII ст. – // 3 історії західноукраїнських земель. – Вип. 5. – С. 15–24.

3. Гроссман Ю. М. О роли цехов во Львове XVI-XVIII вв. // Города феодальной России. Сб. стат. Памяти Н. В. Устюгова. – Москва, 1966. – С. 155.
4. Історія Львова. Короткий нарис. – Львів, 1956. – С. 51.
5. Інкін В. Ф. Нарис економічногорозвитку Львова у XVIII ст. – Львів, 1959.
6. Мацюк О. Львівські папірні XVI–XIX ст. // Львів: історія, населення, культура. Українсько-польська наукова конференція. – Львів, 1994. – С. 11–12.
7. Капраль Мирон. Національні громади Львова XVI–XVIII ст. (соціально-правові взаємини). – Львів: ЛНУ ім. І. Франка, Львівське відділення Ін-ту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2003. – 440 с.
8. Капраль М. Брати Рогатинці старійшини Львівського Успенського братства // Україна в минулому. – Вип. 2. – Київ; Львів, 1992.
9. Капраль М. Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII–XVIII ст. / Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. – Львів, 2012. – 552 с. + 16 іл.
10. Кісь Я. Промисловість Львова у період феодалізму. – Львів, 1968. – С. 52.
11. Крип'якевич І. Боротьба нецехових ремісників проти цехів у Львові: 1590–1630 рр.// З історії західноукраїнських земель. – Львів, 1957. –Т. 1. – С. 5–14.
12. Подградская Е. М. Торговые связи Молдавии со Львовом в XVI–XVII веках / Под ред. Е. М. Русева. – Кишинев: Изд-во ЦК КП Молдавии, 1968. – 224 с
13. Пасічник М. Особливості розвитку львівських ремесел у XVII ст. // Львів: історія, населення, культура. – Львів, 1994.
14. Попович С. Пожежництво Львова: Історичний нарис. – Л.: Світ, 2002. – 368 с.
15. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI-XVIII ст. 36. док. Архівне упр. УРСР, ЦДІ у м. Львові /під ред. Я. П. Кіся. – Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1961. – 443 с: іл.

16. Тройський Й. С. Будні середньовічного Львова // Жовтень. – 1981. - № 10. – С. 115.
17. Hoszowski S. Ceny we Lwowie w latach 1701–1914. – Lwów, 1934. – VII, 176, 243 s.
18. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy: Szkice i opowiadania. – Lwów: Nakł. "Kuryera Lwowskiego", 1910. – 472 s.; 2-ie wyd., poprawione. – Lwów; Warszawa. 1911.
19. Jaworski Fr. Pożary we Lwowie // Ochotnicza straż pożarna. – Lwów, 1909. – S. 104–119.
20. Chodyncki J. Historia stołecznego Królestw Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego za do czasów terazniejszych. – Lwów: Nakł. Karola Wilda, 1829. – 466 s.
21. Walawender A. Kronika kłask elementarnych w Polsce i w krajach sąsiednich w latach 1450–1586. – Lwów, 1932–1935. – Cz. 1–2.; Cz. 1: Zjawiska meteorologiczne i pomory / Przedmowe napisał F. Bujak. – 1932. – 2, 112 s.; Cz. 2: Zniszczenia wojenne i pożary. – 1935. – 82, 391 s.
22. Zimorowicz B. Historia miasta Lwowa, Królestw Galicyi i Lodomeryi stolicy; z opisaniem dokładnym okolic i potrójnego obklenia. – Lwów, 1835. – 507 s. + 11. mapa.
23. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa. – Lwów: Nakł. autora, 1844. – 492 s.
24. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy (Szkice i opowiadania). 2-e wyd. – Lwów: Nakł. Tow-wa wydaw. W. Wende. – 1911. – 362 s.: ii.
25. Zarzycki J. W sprawie kanalizacyi miasta Lwowa. – Lwów, 1904. – 13 s.

Тема 10. Екскурсії центральною частиною міста

Технологія підготовки і проведення екскурсії.

Екскурсія (від лат. Excursio — прогулянка, поїздка, похід) — колективне відвідування музею, пам'ятного місця, виставки, підприємства тощо; поїздка, прогулянка з освітньою, науковою, спортивною або розважальною метою. Екскурсія – це результат двох важливих процесів: її підготовки і проведення. Проведення екскурсії вимагає серйозної

підготовки, тому окрім самого екскурсовода, для розробки проекту екскурсії часто запрошуються як консультанти фахівці різних галузей – науковці, співробітники музеїв, викладачі вузів і т.д.

Підготовка екскурсії проходить три основні етапи:

- Попередня робота – підбір матеріалів для майбутньої екскурсії, їх вивчення. Одночасно з цим відбувається відбір об'єктів, на яких буде побудована екскурсія.
- Безпосередня розробка екскурсії включає: складання екскурсійного маршруту; обробку фактичного матеріалу; роботу над змістом екскурсії, її основною частиною, що складається з декількох основних питань; написання контрольного тексту; роботу над методикою проведення екскурсії; вибір найбільш ефективних методичних прийомів показу і розповіді під час проведення екскурсії; написання екскурсоводами індивідуальних текстів.
- Завершальний етап – апробація екскурсії на маршруті.

План екскурсії незалежно від теми, виду і форми проведення, складається з вступу, основної частини, висновку.

Вступ складається з двох частин:

- організаційна – знайомство з екскурсійною групою і інструктаж екскурсантів про правила безпеки в дорозі і поведінки на маршруті;
- інформаційна – коротке повідомлення про тему, протяжність і тривалість маршруту, час відправлення і прибуття назад, санітарних зупинок і місці закінчення екскурсії.

Основна частина будується на конкретних екскурсійних об'єктах, поєднанні показу і розповіді. Важливим для створення екскурсії є підбір об'єктів так, щоб були лише ті об'єкти, які допомагали б розкрити зміст теми екскурсії, з урахуванням часу і залежно від значущості тієї або іншої підтеми в даній екскурсії.

Висновок повинен займати за часом 5-7 хвилин і складатися з двох частин. Перша – включає підсумок

основного змісту екскурсії. Друга – інформація про інші екскурсії, які можуть розширити і поглибити дану тему, а також слід подякувати за увагу.

Дуже важливо, щоб екскурсія була цікавою і не переобтяжена інформацією. Спосіб подачі матеріалу має бути виваженим. Це б сприяло кращому сприйняттю її слухачами. У зв'язку з цим тематика екскурсії повинна бути зорієнтована на певну категорію екскурсантів (дорослих або дітей, молодь, міських або сільських жителів, працівників гуманітарних професій, іноземців і т. д.). Такий підхід повинен враховувати не лише інтереси, але і цілі споживачів. Наприклад: якщо екскурсія надається, в рамках фольклорного туру, то основний наголос в розповіді і показі необхідно робити на історію, пам'ятники, національні особливості регіону. Якщо екскурсія входить в програму ділового туру, то слід приділяти увагу показу різних ділових і суспільних центрів і т.п. При організації екскурсійного обслуговування в рамках курортного відпочинку привабливі екскурсійні прогулянки із спостереженням природних ландшафтів, пам'ятників, об'єктів.

В процесі підготовки екскурсії можна виділити ряд основних етапів:

1. Визначення мети і завдань екскурсії.
2. Вибір теми.
3. Відбір літератури і складання бібліографії.
4. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів.
5. Складання маршруту екскурсії.
6. Об'їзд або обхід маршруту.
7. Підготовка контрольного тексту екскурсії.
8. Комплектування "портфеля екскурсовода".
9. Визначення методичних прийомів проведення екскурсії.
10. Визначення техніки ведення екскурсії.
11. Складання індивідуальних текстів.
12. Практична апробація екскурсії.

Основне завдання при створенні екскурсії – відібрати з багатьох об'єктів найцікавіші на вигляд, а також за інформацією. Правильний відбір об'єктів забезпечить добру зорову основу сприйняття екскурсійного матеріалу і глибоке розкриття теми. Різноманітність об'єктів дає можливість забезпечити правильне чергування вражень у екскурсантів, дозволяє зберегти елемент новизни при вивченні різних тем.

Екскурсія не повинна бути переобтяжена великою кількістю фактажу, відвідуваних об'єктів, оскільки це збільшує її тривалість і викликає втомленість екскурсантів, а увага і інтерес при цьому слабшають. Оптимальна тривалість міської екскурсії складає 2-4 години.

У екскурсії використовується прийом демонстрації наочної допомоги, включеної в "портфель екскурсовода". Найбільш широкого поширення набув ілюстраційний прийом, який включає в собі коментар і розповідь.

Техніка проведення екскурсії включає низку питань, які стосуються поведінки екскурсовода та групи під час проведення екскурсії. Екскурсовод знайомить групу під час вступу з правилами поведінки під час екскурсії, наголошуючи на специфічних моментах.

При проведенні екскурсії в людних місцях, екскурсовод просить групу триматися разом, щоб не загубитися; попереджає про правила безпеки при проведенні автобусної екскурсії; повідомляє про правила поведінки на певних об'єктах.

На пішохідній екскурсії екскурсовод тримається попереду групи, задаючи темп руху — достатньо повільний. В організованій групі рух замикає її керівник. Розповідь біля об'єкта екскурсовод починає, коли всі туристи групи зібралися. Не слід розповідати у русі на пішохідній екскурсії, тому що розповідь можуть не почути деякі екскурсанти. Рух екскурсійного автобуса теж може бути швидким, уповільненим, із зупинками, без виходу або з виходом екскурсантів з автобуса, про що екскурсовод заздалегідь повідомляє. При зупинці з виходом він

повідомляє екскурсантам тривалість перебування на об'єкті та час повернення до автобуса. З автобуса екскурсовод виходить першим, а повертається останнім. Якщо автобус очікуватиме групу в іншому місці, екскурсовод обов'язково попереджує про це екскурсантів, називає орієнтири і просить їх триматися разом. При тривалій зупинці автобуса слід передбачити варіанти його паркування (з оплатою чи без неї). Під час екскурсії слід передбачити можливість придбання екскурсантами сувенірів, напоїв, відвідання туалету, відвести певний час на фото- та відеозйомки і обов'язково попередити екскурсантів про умови їх здійснення — з попередньою оплатою чи без неї. У будь-якому разі екскурсовод зобов'язаний дотримуватись часу, відведеного на показ об'єктів та екскурсію в цілому.

Біля об'єкта екскурсовод розташовує групу таким чином, щоб забезпечити найкращий огляд — напівколом, обличчями до об'єкта. При цьому він сам може стояти до об'єкта спиною чи напівповернувшись, обличчям до групи. У спекотний сонячний день групу розміщують у затінку. Екскурсійна техніка рекомендує екскурсоводу не розповідати про об'єкти, яких екскурсанти не бачать (у разі необхідності можна тільки згадати), а також обирати варіанти руху та розташування біля об'єкта, які б не заважали іншим екскурсійним групам. Екскурсовод повинен уміти користуватись мікрофоном, щоб забезпечити гармонійне звучання розповіді.

Навіть при великій інформативності в екскурсії слід залишати час для відповідей на питання. Про це екскурсантів попереджають заздалегідь, щоб екскурсія не переривалась спонтанними запитаннями. Слід також робити час від часу паузи, щоб екскурсанти могли спокійно оглядати об'єкти, осмислити почуте, побачене та просто відпочити від інформаційного навантаження.

Майстерність екскурсовода базується на багатьох якостях його особистості, а також вимагає від нього відповідної кваліфікації — оволодіння

екскурсійною методикою й технікою, наявності майже енциклопедичних знань і навичок роботи з людьми. Серед особистих якостей екскурсовода слід наголосити на його інтелектуальних особливостях: виразні пам'ять, увага, уява, вміння орієнтуватись у ситуації, сполучати заготовку з імпровізацією, вміння спілкуватись, толерантність, витримка, вміння виконувати роботу, незважаючи на наявність власних проблем. Екскурсовод повинен бути людиною високої особистої культури, ерудованою, з широким кругозором. Його вміння переконувати повинно будуватись на глибокій особистій переконаності, логічності й доказовості, знанні аудиторії, культурі мовлення та оволодінні основами ораторського мистецтва.

Письмовий текст екскурсії є заготовкою, яку екскурсовод повинен добре знати, але велику роль відіграє також його вміння імпровізувати. Матеріал слід викладати чітко, доступно, уникаючи занадто довгих речень і складних фраз.

Екскурсовод повинен добре знати весь матеріал з теми екскурсії, бути ерудованим, щоб відповідати практично на всі запитання екскурсантів. Проте він не повинен викладати під час екскурсії весь багаж своїх знань — це може її переобтяжити.

Використовувати в інформації легенди слід дуже обережно. Без них екскурсія буде не такою яскравою, але ще гірше, якщо екскурсовод щось видумує від себе, іноді нехтуючи почуттям міри й смаку.

Робота екскурсовода — це серйозне фізичне навантаження. Йому доводиться багато рухатись, багато й голосно говорити при будь-якій погоді, в умовах міського шуму, серед людського натовпу тощо. Тому важливе значення мають підтримання належної фізичної форми та догляд за мовним апаратом (дбайливе ставлення, запобігання хворобам горла, охайність).

Екскурсовод повинен залучити екскурсантів до активного процесу оволодіння знаннями. Це передбачає

вміння екскурсовода створити контакт з аудиторією, зацікавити темою і зберегти її увагу протягом екскурсії, користуючись певними прийомами активізації.

Прийоми створення контакту екскурсовод обирає, враховуючи емоційний настрій аудиторії. Щоб зацікавити слухачів екскурсовод повинен враховувати тип екскурсійної групи. Збереженню уваги екскурсантів допомагає вмиле розташування матеріалу в екскурсії (перехід від менш цікавого до більш цікавого), а також прийоми активізації уваги екскурсантів.

Найчастіше серед прийомів активізації пізнавальної діяльності під час екскурсії використовуються такі:

- прийом співучасті, коли екскурсовод змушує слухачів відчувати себе нібито учасниками або свідками подій, про які розповідає;
- прийом аналогії (паралелей, асоціацій), при якому екскурсанти порівнюють об'єкт з іншим відомим їм, викликаючи в уяві його образ;
- прийом запитань-відповідей, більшість яких є риторичними та які змушують екскурсантів задуматись над проблемою;
- прийом діалогу — коли екскурсанти можуть висловити свою думку щодо поставленого питання й таким чином залучаються до спільних пошуків відповіді;
- прийом новизни матеріалу, що активізує увагу екскурсантів незвичністю інформації;
- прийом проблемної ситуації, коли екскурсантам пропонується самостійно або разом з екскурсоводом вирішити якусь проблему;
- прийом переключення уваги з об'єкта на об'єкт, з теми на тему, що відновлює увагу екскурсантів;
- прийом «відступу» — веселого дотепного жарту, гумору відповідно до теми та з почуттям міри;
- прийом особистого прикладу, що завжди є особливо цікавим і переконливим для слухачів.

Екскурсовод — майстер своєї справи, вміло користуючись засобами мовлення, багажем знань і методичними прийомами їх донесення, залучаючи аудиторію до спільного оволодіння темою, перетворює екскурсійний процес на справжню творчість, робить його мистецтвом.

Рекомендована література:

1. Ананьев М.А. Экономика и география международного туризма. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1975. – 299с.
2. Биржаков М.Б., Никифоров В.И. Индустрия туризма: Перевозки "Герда". – М., 2001.
3. Власов А.А., Нагорный А. Г. Туризм. Учеб.-метод. пособие. – М., 1977.
4. Волков Ю.Ф. Введение в гостиничный и туристический бизнес. – М.: Феникс, 2003. – 348 с.
5. Восколович Н.А. Маркетинг туристских услуг. – М.: изд-во "Теис", 2002, – 167 с.
6. Герасименко В.Г. Основы туристического бизнеса. – Одеса.: Чорномор'я, 1997. – 160 с.
7. Гецевич Н.А. Основы экскурсоведения. – Мн., 1988.
8. Гуляев В.Г. Организация туристской деятельности. – М., 1996.
9. Емельянов Б.В. Организация работы экскурсионного учреждения. – М., 1987.
10. Емельянов Б.В. Экскурсоведение. – М., 1998.
11. Здоров А.Б., Экономика туризма, Финансы и статистика. – М., 2004
12. Ильина Е.Н., Туроперейтинг: организация деятельности, Финансы и статистика. – М., 2003
13. Кабушкин Н.И. Менеджмент туризма: Учебник для студ. спец. "Экономика и управление социально-культурной сферой" вузов. – 3 изд., испр. – Минск: ООО "Новое знание", 2002. – 409 с.
14. Квартальнов В.А., Туризм, Финансы и статистика. – М., 2001
15. Котляров Е.А. География отдыха и туризма. Формирование и развитие территориальных туристских комплексов. – М.: Мысль, 1978. – 239 с.

16. Крачило Н.П. География туризма. – К.: Высш. шк., главное изд-во, 1987. – 208 с.
17. Крачило Н.П. Основы туризмоведения. – К.: Высш. шк. главное изд-во, 1980. – 177 с.
18. Мальська М.П., Худо В.І. Менеджмент туризму. – Львів, 2002.
19. Ополченцев И.И. Маркетинг в туризме: обеспечение рыночной позиции: Учеб. пособие. – М.: Советский спорт, 2003. – 187 с.
20. Особенности и средства показа в экскурсии. Методические рекомендации. – М., 1980.
21. Рассказ на экскурсии. Методические рекомендации. – М., 1981.
22. Рекреационные системы // Ред. Мироненко Н.С., Твердохлебов И.Г. и др. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1986. – 180 с.
23. Рекреация: социально-экономические и правовые аспекты. Ред. Мамутова В.К. и др. – К.: Наук. думка, 1992. – 143 с.
24. Савина Н.В., Горбылева З.М. Экскурсоведение. – Ч.1. – Мн., 2000.
25. Сенин В.С., Организация международного туризма., Финансы и статистика. – М., 2004

III. РЕКОМЕНДАЦІЇ СТУДЕНТАМ ПРИ ПІДГОТОВЦІ РЕФЕРАТІВ / ЕСЕЇВ

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з курсу «Вибрані питання з історії Львова 1256-1772 рр.» полягає в написанні рефератів/есеїв на обрану тему, що передбачають обов'язкове обґрунтування ставлення студентів до певної проблематики. Написання реферату для кожного студента – робота суто індивідуальна. Тему дослідження студент обирає сам чи за рекомендацією викладача. Термін виконання – 2 тижні. Обсяг – 5-7 сторінок. Писати роботу необхідно згідно з погодженим із викладачем планом. У вступній частині слід визначити актуальність теми, мету, завдання, хронологічні рамки, практичне значення, методологічну базу, на яку опирається дослідження, та ступінь висвітлення відповідної проблематики в сучасній історіографії. Якщо обрана тематика виявилася дискусійною, то бажано розкрити суть дискусії, висловити й обґрунтувати своє бачення проблеми. Доцільно, виходячи зі специфіки дослідження, використати в додатках відповідний ілюстративний матеріал.

Обов'язковим є правильне оформлення реферату/есеїв, з дотриманням вимог, які висуваються до такого роду робіт (використання джерел та головних позицій бібліографії з обов'язковим посторінковим посиланням на них у тексті роботи; консультації з викладачем). Важливо вміти підготувати доповідь/презентацію (на 5–7 хв.), розкривши суть порушеної проблеми. Слід підкреслити, що при оцінці роботи викладач враховує не лише якість змісту написаного тексту, але й весь хід його захисту студентом на занятті. Автор доповіді повинен вільно володіти опрацьованим матеріалом, дати відповіді на додаткові запитання викладача або студентів, показати вміння науково аргументувати свої власні міркування, обґрунтувати висновки у висвітленій темі.

IV. ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Опубліковані джерела:

1. Історія Львова в документах і матеріалах: Збірник документів і матеріалів // АН УРСР. Ін-т сусп. наук та ін.; Упор. У. Я. Єдлінська, Я. Д. Ісаєвич, О. А. Купчинський та ін. – К.: Наук, думка, 1986. – С. 103–105.
2. Лильо О. Опис майна львівського скульптора середини XVIII століття Мартина Ринського // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 1998. – Вип. 33. – С. 218–224.
3. Лильо О. Заповіт та посмертний опис майна Гертруди Барбари Оброцької // Львів: місто – суспільство культура. Збірник наукових праць. – Т. 3. – Львів, 1999. – С. 179–191.
4. Привілеї міста Львова XIV–XVIII ст.: 36. док. / Упор. М. Капраль. – Львів, 1998. – Т. 1. – 640с.
5. Привілеї національних громад міста Львова XIV–XVIII ст.: 36. док. / Упор. М. Капраль. – Львів, 2000. – 576 с.
6. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст. Збірник документів / Під ред. Я.П.Кіся. – Львів: Вид-во Львівського університету, 1961. – 444
7. Bostel F. przyczynek do dziejów restauracji katedry lwowskiej w XVIII w. // Sprawozdania Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce. – Kraków, 1905. – Т. VII. – S. 601–606, 608–614.
8. Swieńcickij I. Rachunki robót malarskich i rzeźbiarskich w katedrze św. Jura we Lwowie w latach 1768–1779 // Dawna Sztuka. – Lwów, 1938. – Rocznik I. – Zeszyt 2. – S. 145–52.
9. Rewski Z. Rachunki budowy palacu i kościoła w Wiśniowcu // Biuletyn Historii Sztuki. – Warszawa, 1939. – R. VII. – № 1. – S. 69–76.
10. Trzy umowy między Sebastianem Fesingerem rzeźbiarzem a trynitarzami lwowskimi z 1745, 1746 i 1741 r. // Materiały

źródłowe do dziejów kultury i sztuki XVI–XVIII w. Zebrał i opracował M. Gebarowicz. – Wrocław, 1973. – S. 373–376.

Основна бібліографія:

1. Вуйцик В. С. Львівський державний історико-архітектурний заповідник / Худож. В. А. Забродін. – Львів:Каменяр, 1979. – 55 с.: іл. 2-е вид., 1991.
2. Вуйцик В. Липка А. Зустрічі зі Львовом. – Львів, 1987. – 175 с.
3. Голубець М. Історія Львова від найдавніших часів. Історичні пам'ятники старовини // Львів: Червона Калина, 1925. – С. 1–151.
4. Гошко Т. Нарис з історії магдебурзького права в Україні XIV–XVII ст. – Львів. Афіша, 2002. – 253с.
5. Гранкін П. Про водопроводи єврейської ділянки середмістя “Галицька брама”, 1997, жовтень-листопад, № 10-11(34–35).
6. Гранкін П. Громадські вбиральні у парках та скверах Львова: історія та сучасність // Ринок інсталяцій. – 2002, № 1. – С. 42–43.
7. Гранкін П. З історії львівських басейнів // Ринок інсталяцій. – 2004, № 3.
8. Гранкін П. Brunnenstube, або водозбірник на погулянці // Ринок інсталяцій. – 2004, № 9. – С. 79.
9. Гранкін П. Попередники басейнів: стави та купальні давнього Львова // Ринок інсталяцій. – 2005, № 3. – С. 57.
10. Гранкін П. Попередники водопроводу: колодязі стародавнього Львова // Ринок інсталяцій. – 2005, № 9 – С. 73.
11. Гранкін П. Улецький водогін // Ринок інсталяцій – 2006, № 3 – С. 54.
12. Гранкін П. Військові епізоди в історії львівської каналізації // Ринок інсталяцій. – 2006, № 9 – С. 51.
13. Гранкін П. Львівські «водяні» війни // Ринок інсталяцій. – 2007, № 3 – С. 59.

14. Гранкін П. Ринви сповільненої дії, або між Москвою та Європою // Ринок інсталяцій. – 2007, № 9 – С. 59.
15. Гранкін П. Каналізація Львова 1939-2001 рр. // Павло Гранкін. Статті (1996-2007). – Л., 2010.
16. Ісаєвич Я. Львів: Сторінки історії. – Львів.: ЛА "Піраміда", 2005. – 128 с.
17. Ісаєвич Я. Д. Бібліотека Львівського братства: XVI–XVIII ст. // Бібліотекознавство та бібліографія. – 1966. – Вип. 3. – С. 126–132.
18. Ісаєвич Я. Д. Братства та їх роль в розвитку української культури XVI – XVIII ст. – К.: Наук, думка, 1966. – 249 с.: іл.
19. Історія Львова в документах і матеріалах / АН УРСР; ін-т суспільних наук; ЦДІА УРСР у м. Львові; держ. архів Львівської обл. – К.: Наук, думка, 1986. – 422 с.
20. Історія Львова. У трьох томах. Львів. – 2006.
21. Енциклопедія Львова. Т. 1., За редакцією А. Козицького та І. Підкови. – Львів, 2006.
22. Овсійчук В. Архітектурні пам'ятники Львова. – Львів: Каменяр, 1969. – 170 с.: іл.
23. Зубрицький Д. Хроніка міста Львова / Наук. Ред Я. Ісаєвич, Р. Шуст; перекл. з польськ. І. Сварника; коментарі М. Капраля; ред. О. Шишки, Ю. Бірюльова. – Видання друге, виправлене і доповнене. – Львів: Центр Європи, 2006. – 602 с.
24. Зіморевич Б. Потрійний Львів: Leopolis Trіріех / Громадська організація "Інститут Львова"; перекл. з лат. Н. Царьової; коментарі І. Мицька; редактор О. Шишка. – Львів: Центр Європи, 2002. – 224 с
25. Жолтовський П. Монументальний живопис на Україні XVII–XVIII ст. – К., 1988. – 155 с.
26. Крип'якевич І. Історичні проходи по Львові. Львів: Просвіта, 1932. – 165 с.; іл.
27. Крип'якевич І. Слідами Княжого Львова // Стара Україна. – 1924. – С. 184–185.
28. Кісь Я. П. Промисловість Львова у період феодалізму (XIII–XIXст.) – Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1968. – 220 с.: іл.

29. Капраль М. Національні громади Львова XVI–XVIII ст.: (Соціально-правові взаємини) / Львів, нац. ун-т ім. І. Франка. – Л.: Піраміда, 2003. – 439 [16] с.: іл.
30. Капраль М. Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII–XVIII ст. / Львівське відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України. - Львів, 2012. - 552 с. + 16 іл.
31. Котлобулатова Ірина. Львів на фотографії. 2008 р., – 312 с., 290 фото.
32. Котлобулатова Ірина. Львів на фотографії–2: 1860 – 2011 рр. 2011 р. 352 с.; 330 іл.
33. Козицький А. «Leopolis militans. Нариси військової історії Львова XIII–XVIII ст.» – Л., – 2014.
34. Привілеї міста Львова (XIV–XVIII ст.) / наук. ред. Дашкевич Я., Шуст Р; упорядн. Капраль М. – Л., 1998. – 640с.
35. Соціальна боротьба в місті Львові в XVI–XVIII ст. 36. док. Архівне упр. УРСР, ЦДІ у м. Львові / під ред. Я. П. Кіся. – Львів: Вид-во Львівськ. ун-ту, 1961. – 443 с.: іл.
36. Mańkowski T. Dawny Lwów jego sztuka i kultura artystyczna. – Londyn, 1974.
37. Jaworski F. O szarym Lwowie. – Lwów-Warszawa, 1917. – 245 s.
38. Janusz B. "Mons pius" ormian lwowskich. – Lwów, 1928. – 94 s.
39. Janusz B. Zabytki architektury Lwowa // Lwów dawny i dzisiejszy. Praca zbiorowa pod redakcją B. Janusza. – Lwów, 1928. – S. 7-50.
40. Charewiczowa J. Lwów na przełomie XVII i XVIII wieku. – Lwów, 1931. – 29 s.
41. Charewiczowa L. Lwowskie organizacje zawodowe za czasów Polski przedrozbiorowej. – Lwów, 1929.

Додаткова література:

1. Альнпек Я. Опис міста Львова, присвячений читачеві – любителю науки // Жовтень. – 1980. – № 3. – С. 89–95.
2. Багрій Р. Особливості соціально-економічного та культурного розвитку давньоруського Львова // Матеріали

- і дослідження з археології Прикарпаття і Волині. – Львів. – 1996. – Вип. 6. – С. 250–258.
3. Вуйцик В. Львівські етюди: До історії кам'яниць // Жовтень. – 1984. – № 11. – С. 97–100.
 4. Груневег М. Опис Львова /Публ. підгот. та авт. передм. Я. Ісаєвич // Жовтень. - 1980. – № 10. – С. 109–114.
 5. Голубець М. Архітектура старого Львова. // Світ. – 1928. – № 7–8.
 6. Голубець М. Начерк з історії українського мистецтва. – Львів, 1922. – 261 с.
 7. Довідник з історії України. Під ред. І. Підкови та А. Шуста. – А-П. – К., 2001. – 1135 с.
 8. Дорош, Андрій Юліанович. Львів: проходи не без задоволення і з мораллю [Текст] : путівник / А. Ю. Дорош ; фотогр. І. Садовий. - Львів : Аверс, 2008. - 132 с.
 9. Ісаєвич Я. Найдавніший історичний опис Львова // Україна давня і нова. – Л.: IV, 1996. – С. 132–153.
 10. Орлевич І. Ставропігійський інститут у Львові (кінець XVIII – 60-і рр. XIX ст.): Монографія / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України та ін. – Л., 2001. – 187 с. – До візиту в Україну Папи Римського Івана Павла II. – Л-ра: с. 153–182.
 11. Успенське братство і його роль в укр. нац. – культ, відродженні: Доповіді та повідомлення наук. конф. 4–5 квітня 1996 / Ред. Бандрівський М. – Л., 1996. – 108 с.
 12. Крип'якевич І. П. Богдан Хмельницький. – К., 1954. – 536 с.; 2 вид., вип. і доп. – Л., 1990.
 13. Книш Я. Львів: Таємниці княжої доби. – Л.: ЛА "Піраміда", 2005. – 98 с
 14. Ковальчук Х. Особливості архітектури Львова XVIII - першої половини XIX ст. – Л.: Ліга-Прес, 2005. – 220с.
 15. Кос Г, Федина Р. Вулиця Руська у Львові. – Львів: Центр Європи, 1996.
 16. Логвин Г. Українське бароко в контексті Європейського мистецтва // Українське бароко та Європейський

- контекст. – К., 1991 – С. 10–23.
17. Меламед В. Евреи Галиции XI – первой половины XX века. // Международная еврейская газета. – 1993.
 18. Меламед В. Жили єдиною громадою // Поклик сумління. – 1993. – № 41,42.
 19. Пам'ятки архітектури та містобудування України. За ред. А. Мердера та В. Вечерецького. – К., 2000. – 326 с.
 20. Степанів О. Сучасний Львів. – Краків: Укр. Вид-во, 1943. – 168 с.; іл.
 21. Целевич Ю. Облога міста Львова в 1672 році // Зоря, 1883. – № 14,15,16,17-
 22. Яценко Г. А. Розклад цехів у Львові в 1740–1770 рр. – // 3 історії західноукраїнських земель. – К., 1957. – Вип. 2. – С. 67–78.
 23. Balaban M. Życie prywatne żydów lwowskich na przełomie XVI i XVII w. // Rocznik żydowski. – 1905. – S. 54–71.
 24. Mańkowski T. Sztuka Ormian lwowskich. – Kraków: Polska Akad. Umiej., 1934. – 108 s.
 25. Charewiczowa L. Historiografia i miłośnictwo Lwowa. – Lwów, 1938. – 291 s.
 26. Biedrzycka A. Bibliografia pomników kultury dawnych kresów południowo-wschodnich Rzeczypospolitej. – Kraków, 2000. – S. 120–175.
 27. Charewiczowa J. Ze studjów nad sredniowiecznym Lwowem. – Lwów, 1918. – 112 s.
 28. Charewiczowa J. Wodociągi starego Lwowa. 1404–1663. – Lwów: Zakłady graficzne Sp. Akc., 1934. – 72 s.
 29. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy: Szkice i opowiadania. – Lwów: Nakł. "Kuryera Lwowskiego", 1910. – 472 s.; 2-іе wyd., poprawione. – Lwów; Warszawa. 1911.
 30. Chodyncki J. Historia stołecznego Królestwa Galicyi i Lodomeryi miasta Lwowa od założenia jego aż do czasów terażniejszych. – Lwów: Nakł. Karola Wilda, 1829. – 466 s.
 31. Czołowski A. Jan III i miasto Lwów: Wspomnienie w 300-setną rocznicę urodzin Króla. – Lwów: Nakł. Gminy m. Lwowa, 1929. – 32 s., 1 portr.

32. Zimorowicz B. Historia miasta Lwowa, Królestwa Galicyi i Lodomeryi stolicy – Lwów, 1835. – 507 s. + 11. mapa.
33. Zubrzycki D. Kronika miasta Lwowa. – Lwów: Nakł. autora, 1844. – 492 s.
34. Jaworski F. Lwów stary i wczorajszy (Szkice i opowiadania). 2-e wyd. – Lwów: Nakł. Tow-wa wydaw. W. Wende. – 1911. – 362 s.: ii.
35. Zarzycki J. W sprawie kanalizacyi miasta Lwowa. – Lwów, 1904. – 13 s.

Интернет ресурси:

- www.lvivcenter.org
- <http://explorer.lviv.ua>
- <http://lviv.biz/uk/history/hronology>
- http://travellviv.com/uk_statti.html
- <http://photo-lviv.in.ua/>
- ji.lviv.ua
- <http://centrevr.com.ua/uk/book/index/4>
- www.facebook.com/LvivArchitecture

